

Ο Δ Υ Σ Σ Ε Α Σ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ακριβής φωτοαναστατική ανατύπωση
της εκδόσεως του 1943-44
(τεύχη 1 έως 12)

Δ Η Μ Ο Σ Π Υ Ρ Γ Ο Υ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

2007

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΥΡΓΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Μάκης Παρασκευόπουλος (δήμαρχος Πύργου)

Αντιπρόεδρος: Χρήστος Κωνσταντόπουλος

Μέλη: Αντώνης Βαγγόπουλος

Γιάννης Βασιλείου

Αγγελική Ζάγκλαρη

Νίκος Ζαριφόπουλος

Νίκος Λαϊνόπουλος

Γιώργος Ντοάς

Τζένη Παπαδοπούλου

Γιάννης Σιδηροκαστρίτης

Φίλιππος Τερζής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος δημάρχου Πύργου Μάκη Παρασκευόπουλου.....	Σελ. 9
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαίο φιλολογικό περιοδικό, φύλλο 1.....	13
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαίο φιλολογικό περιοδικό, φύλλο 2.....	33
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαίο φιλολογικό περιοδικό, φύλλο 3.....	57
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαία έκδοση λόγου και τέχνης, τεύχος 4.....	81
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαία έκδοση λόγου και τέχνης, τεύχη 5-6.....	105
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαία έκδοση λόγου και τέχνης, τεύχη 7-8.....	137
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαία έκδοση λόγου και τέχνης, τεύχη 9-10.....	171
ΟΔΥΣΣΕΑΣ, μηνιαία έκδοση λόγου και τέχνης, τεύχη 11-12.....	199

ΟΔΥΣΣΕΑΣ / μηνιαία έκδοση λόγου και τέχνης
τεύχη 1-12

ακριβής φωτοαναστατική ανατύπωση της εκδόσεως του 1943-44

Επιμέλεια: Χρήστος Κωνσταντόπουλος
Εκτύπωση: Γραφοτεχνική Α.Ε.

ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ / ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
Πλατεία Σάκη Καράγιωργα
Πύργος, 271 00

Οκτώβριος 2007

«Με το δικαίωμα της νιότης, που θέλει να ζήσει πνευματικά, μ' αυτό παρουσιάζεται ο Οδυσσέας. Έρχεται βέβαια, στην ακαταστάλαχτη ακόμα εποχή, όπου η αξίες και τα ιδανικά περνούν την αιματηρότερη κρίση, μα δε σκοπεύει την έφεση των γύρω του, σα μεταρρυθμιστικό κίνημα, που εννοεί ν' αποφεύγει τους κινδύνους μιας ανεκπλήρωτης διάθεσης: απλά, μόνο, παραμερίζει τον αντίλαλο των τηλεβόλων και προσπαθεί να σώσει την πνευματικότητα μιας γενιάς που προχωρεί, ή να προϋπαντήσει μια καινούργια, που προβάλλει πίσω απ' τα παραπετάσματα του πολεμικού καπνού».

Με αυτά τα λόγια μια μικρή ομάδα νέων, που αποτελούν τα μέλη του Πυργιώτικου Παρνασσού, ενός συλλόγου τέχνης με έντονη δραστηριότητα στην πόλη του Πύργου κατά τα δυο τελευταία χρόνια της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα, αναγγέλλει τον Μάρτιο του 1943 την έκδοση του "Οδυσσέα". Από τον προηγούμενο χρόνο οι νέοι αυτοί, στην πλειονότητά τους μαθητές γυμνασίου, έχουν εκδώσει ορισμένα δακτυλόγραφα τεύχη του περιοδικού, τώρα, όμως, ετοιμάζουν το μεγάλο βήμα: ένα έντυπο περιοδικό, όπως αυτά που κυκλοφορούνται στην Αθήνα, αλλά και σε αρκετές επαρχιακές πόλεις, από λογοτεχνικές συντροφίες και ανθρώπους των γραμμάτων και της τέχνης.

Είναι οι Θόδωρος Βαρουξής, Φάνης Διαμαντόπουλος, Θανάσης Εξ-αρχόπουλος, Ντίνος Ηλιόπουλος, Μένης Καλαντζόπουλος, Γιάννης Καράγιωργας, Γιώργος Καρτάλος, Τάκης Λουμιώτης, Θόδωρος Μπερτζελέτος, Δανιήλ Παναγόπουλος, Γιώργος Παναγουλόπουλος, Γιώργης Παυλόπουλος και Ανδρέας Στροφύλλας, που συγκροτούν τον Πυργιώτικο Παρνασσό και οι οποίοι βρίσκουν πρόθυμο συμπαραστάτη στην πρωτοβουλία τους τον μητροπολίτη Αντώνιο, μετέπειτα αρχηγό του ΕΑΜ Πελοποννήσου, που τους διαθέτει το τυπογραφείο της Μητρόπολης και τους παροτρύνει να προχωρήσουν στην έκδοση. Μαζί τους έχουν τον μεγαλύτερό τους και ήδη δόκιμο λογοτέχνη Τάκη Δόξα, στον οποίο εμπιστεύονται τον συντονισμό του εγχειρήματος και εν συνεχεία τη διεύθυνση του περιοδικού, αλλά και τον επίσης μεγαλύτερο τους ποιητή Τάκη Σινόπουλο, ο οποίος τους βοηθά παντοιοτρόπως και δίνει αρκετές συνεργασίες του στο περιοδικό.

Αλλά ο δρόμος τους δεν είναι στρωμένος με δάφνες. Δεν είναι λίγες οι αντιδράσεις που προκαλούνται και μάλιστα μέσα στο ίδιο το σχολείο τους καθώς κάποιοι –ευτυχώς λίγοι– από τους δασκάλους τους θεωρούν «βλαπτική» κάθε εξωσχολική δραστηριότητα... Θα αντιπαρέλθουν, όμως, αυτήν την πολεμική και θα συνεχίσουν για να περισώσουν «την πνευματικότητα μιας γενιάς που προχωρεί και να προϋπαντήσουν την καινούργια», που έμελλε να ανοίξει τους νέους πνευματικούς ορίζοντες της χώρας.

Έτσι, από τον Μάρτιο του 1943 έως τον Αύγουστο του 1944, θα εκδώσουν οκτώ τεύχη του “Οδυσσέα”, από τα οποία τα τέσσερα θα είναι διπλά. Μέσα από τις περίπου 220 σελίδες του, θα δημοσιεύσουν πρωτόλεια κείμενά τους, θα φιλοξενήσουν συνεργασίες δόκιμων λογοτεχνών, θα γράψουν κριτικές και μελέτες (ο Σινόπουλος θα δημοσιεύσει τις πρώτες σκέψεις του για το Σεφερικό έργο, αυτές που με τις αναγκαίες τροποποιήσεις θα περιληφθούν σαράντα χρόνια αργότερα στο βιβλίο του “Τέσσερα μελετήματα για τον Σεφέρη”) και θα καταγράφουν την πνευματική ζωή της πόλης.

Δεν απέχει από την πραγματικότητα να ειπωθεί ότι ο “Οδυσσέας” αποτελεί έναν θρύλο ανάμεσα στα λογοτεχνικά περιοδικά που εκδίδονταν κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα. Ωστόσο, όλα αυτά τα χρόνια το «σώμα» του περιοδικού παρέμενε απρόσιτο για το ευρύ κοινό. Οι πλήρεις σειρές του, αν υπάρχουν, βρίσκονται σε ιδιωτικές βιβλιοθήκες, ενώ μόνο μια υπάρχει στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου. Γι’ αυτό και νιώθω μεγάλη τιμή που ο Δήμος Πύργου και το Δημοτικό Πολιτιστικό Κέντρο θέτουν στη διάθεση των συμπολιτών μας και των μελετητών της ιστορίας της λογοτεχνίας αυτό το λαμπρό περιοδικό.

Μάκης Παρασκευόπουλος

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΠΥΡΓΟΥ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ Α'

ΦΥΛΛΟ 1ο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ	Μῦθο Πορθενιάς (Ποίημα)
ΑΣΜΠΕΛ	Τέχνη και Ζωή - Ἑλλ. Χρονογραφία
ΔΙΟΝ. Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Ὁθέλλος (Διήγημα)
ΓΙΩΡΓΗΣ ΦΙΛΔΗΣ	Φοιτητὴς Ἱατρικῆς (Ποίημα)
ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ	Σκέψεις γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Σεφέρη (μελέτη)
Γ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ	Προσμονή (Ποίημα)
Θ. ΒΑΡΟΥΕΝΣ	Νυχτερινὸ (Ποίημα)
ΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ	Γλωσσικὲς Παρατηρήσεις
ΙΩΝ. ΑΛΦΗΣ	Ἡ ἀπλή χαρὰ (Ποίημα)
ΓΙΑΝ. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ	Γήινη Ὁμορφιά (Ποίημα)

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠ' ΤΟΝ ΟΜΙΛΟ «ΠΥΡΓΙΩΤΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

Γραφεία : Σουλίου 1

Ἐπιστολές—Συνεργασία :
ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΝ
Φιλελλήνων 9—Πύργος

Χρηματικά ἐμβάσματα
Γ. ΚΑΡΤΑΛΟΝ
Σουλίου 1—Πύργος

ΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΗΝΑΣ

Ω: Ὀδυσσεύς ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ : Ρῶμος Φιλύρας. — ΤΟ ΒΙ-
ΒΛΙΟ : Τ. Σ. Φρίξου Τζιόβα «Ἐντελθάϊς» (Ποιήματα). —
Τ. Δ. Θάνου Δώρου «Βρασμοὶ Ψυχῆς» (Ἐθθυμογραφήματα).

ΑΝΕΚΑΟΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΜΥΡΟ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ

Στὴ δίδα Μαρία Βρανᾶ

Τὸ ἡγεμονικὸ, Ἀμαζονικὸ
ῥφος, τ' ἀθῶο καὶ παρθενικὸ,
συγκρατημένο καὶ συνεσταλμένο
διάχυτο, στήν ὄψι, τάχα ξένο.

Πῶς τὸδ', σὰ νὰν τὸ περιμένω
ἀβίαστο, γλυκὸ κι' ἐλιυστικὸ
σὲ κάποιον ἄγνωστο Θεὸ ἀφιερωμένο
ταμμένο σὲ μιὰ πρόνοια κι' ἀφιστό.

27.39

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

— 1 —

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Πολύ παράδοξος θὰ φανῆ ὁ τίτλος τοῦ σημερινοῦ πρώτου χρονογραφημάτων μας. Εἶναι σὰν νὰ λέγαμε «χρονογράφημα τοῦ χρονογραφημάτων»! Ὅσοι, βέβαια, γνωρίζουμε τὸ ἑλληνικὸ χρονογράφημα ὅπως τὸ διαβάζουμε στίς ἐφημερίδες καὶ στὰ περιοδικά, ἀλλὰ λίγοι θὰ ξέρουν τὴ γραμματολογία του, τὴν καταγωγή του καὶ τὴ λογοτεχνική του ἀξία στὴ σύγχρονή του ἐξέλιξη.

Τι εἶναι χρονογράφημα;

Ἴδου μερικὲς γνώμες, φιλολόγων καὶ λογονεγνῶν μας. Εἶναι «ἰδιαίτερον φιλλολογικὸν εἶδος», «ἰδιότυπον ἰθυγενὲς εἶδος», «τὸ ἅλας τῆς πνευματικῆς τροφῆς», «ἡ καθημερινὴ ἱστορία τῆς ζωῆς, ἡ φιλοσοφία τῆς, περιέχουσα μόνον δύο—τρεῖς σταγόνες φιλοσοφίας, ὅσας ἀνέχεται ὁ στόμαχος τοῦ ἀναγνώστου», «τὸ λογογραφικὸν ἐκείνον εἶδος ἐπισκοπήσεως τῶν ἡμερησίων γεγονότων, πού εἶτε εἰρωνεύεται τὴν ἐξωτερικὴν των ἐμφάνειαν, εἶτε λαμβάνον ἀπ' ὧς ἀφορμὴν ἐξ αὐτῆς παρ' ἑτέροις συνεπεισάτας σωρείας σκεψῶν, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ βῆσις εἶναι τεχνητῶς ἀφελῆς καὶ παράδοξος», «κανὲν πλαίσιον δὲν περιορίζει τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ κανὲν δὲν τοῦ εἰδικοποιεῖ τὴν ἔκτασιν. Ὅλα τὰ θίγει χωρὶς νὰ τὰ συγκρατῆ ἢ γράφῃς του», ἀφορμᾶται ἀπὸ τὴν εἰδησογραφίαν καὶ ὑπερτελεῖ τὴν κοσμικὴν ἐπικαιρότητα, ἐπικουρεῖται ἀπὸ παραστατικὴν ἰκανότητα καὶ ἀφηγηματικὴν χάριν, τροφοδοεῖται δὲ ἀπὸ εὐρηματικὴν

καὶ πλουσίαν μνήμην μὲ φανεράν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον τὴν τάσιν πρὸς τὸ παιγνῶδες καὶ τὸ παρὰ προσδοκίαν».

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἑλληνικὸ χρονογράφημα. Ὁ Σίμος Μεναρδος πολὺ ὀρθῶς ἔγραψεν ὅτι, «τὰ ἑλληνικὰ χρονογραφημάτων καὶ τὰ ἑλληνικὰ καπνὰ δύνανται νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰ ἄριστα τοῦ κόσμου».

Ποία ἡ καταγωγή τοῦ χρονογραφημάτων; Μερικοὶ λέγουσιν, ὅτι ἀντικατέστησε τὸ φιλολογικὸν εἶδος τῆς ἐπιστολῆς, πού πρώτος ἔγραψε Πλίνιος ὁ νεώτερος. Ἄλλοι δίνουν τὴν πατρῷότητά του στὸ Λουκιανό. Ἄλλοι βρῖσκουσιν «ἀποποιους σπόρους» στὸ ἔργο τοῦ Βυζαντινοῦ Μιλαλά. Καὶ ἄλλοι τὸ θεωροῦν, ὅτι προήλθε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη «ὅπως σχολιάζωνται μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὰ σοβρᾶ; ἀρθρογραφίας».

Ὅπως κ' ἂν ἔχη τὸ ζήτημα φαίνεται ὅτι ὁ νεώτερος γενάρχη τοῦ χρονογραφημάτων στὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξε ὁ Κ. Πῶπ ἀπὸ τοῦ 1848 στὴν «Εὐέρη». Ὑστερα ἀπ' αὐτὸν πολλοὶ κερυφαῖοι λογοτέχνες ἔγραψαν καὶ γροφον χαριτωμένα χρονογραφημάτων. Κι' ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία τοῦ χρονογραφημάτων: Αὐτὸ πᾶν ἔξαρται ἀπὸ τὸν γράφοντα. Τὸ καλὸ χρονογράφημα εἶναι καὶ λογοτεχνικόν. Τὰ προσόντα τοῦ γνησίου συγχρόνου χρονογραφικοῦ πνεύματος εἶναι ὁξεία κοινωνικὴ παρατήρηση, διατυπωμένα ἀπλᾶ καὶ λογοτεχνικά, χωρὶς ἐπιτήδευση καὶ ὑπερφιλολογία πού

ΟΘΕΛΛΟΣ
ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἦτανε κάποιο βροχερὸ ἀπόγευμα τοῦ περασμένου Γενάρη. Εἶχα σηκωθῆ μόλις ἀπὸ μιὰ βριὰ ἀρρώστεια, πού μὲ βάσταξε δυὸ μῆνες σχεδὸν καρφωμένο στὸ κρεβάτι. Ἦτανε τέσσερες μόλις ἡ ὥρα κ' ὅμως εἶχε σκοτεινίσει. Ὁ φίλος μου ὁ Πασσάς, πού εἶχε ῥθι γὰρ ἀ μού βῆσάξει συνφορῶν, κάθονταν ξαπλωμένος σὲ μιὰ γωνιακὴ βελούδινη πολυθρόνα κ' ἦταν ἀποροφῶνός σὲ σκέψεις. Ἐγὼ, ἔχοντας σκεπασμένα τὰ γόνατα μὲ μιὰ κουβέρτα, καθόμουν δίπλα στὴ θερμάστρα. Ὅξο ἔβραχε, ἔβραχε ἀδιάκοπα. Μὲς ἀπ' τὰ πικροθυρα, φιλῶνταν ὁ γκριζὸς οὐρανὸς καὶ τὰ δέντρα μουσκεμένα ἀπ' τὴ βροχή.

— Δὲ λὲς τίποτα. Σπῆρο; Εἶπα στὸ φίλο μου. Τι σκέφτεσαι;

— Δὲν ξέρω! Κάτι μὲ βασανίζει μιὰ ἱστορία, πὺ μούρχεται στὸ νοῦ, ἓνα ἐπισόδιον, πού συνέβηκε δῶ καὶ κάμποσα χρόνια.

— Γιὰ λέγε! Φαντάζομαι πὸς θάναί κάτι σπουδαῖο, κάτι σοβαρὸ, εἶπα γώ, θέλοτας ν' ἀνοίξω κουβέρτα.

— Νί, κάτι σοβαρὸ, πολὺ σοβαρὸ. Εἶναι μιὰ τραγικὴ ἱστορία. Μὰ καὶ δὲν ἔχουμε τί ἄλλο νὰ φανερώνομε ἀνυπαρξία χρονογραφικῶν ἀρετῶν. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ καὶ μὲ τὸν ἀποκλειστικὸ σκοπὸ νὰ ἱκανοποιεῖται ἡ χρονογραφικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοιντοῦ, θὰ καταβληθῆ κάθε δυνατὴ προσπάθεια νὰ γροφεται ἡ στήλη αὐτὴ

ΑΣΜΠΕΛ

κάνουμε καὶ γὰρ νὰ περάσει ἡ ὥρα, θὰ σοῦ διηγηθᾶ τὴν ἱστορία αὐτὴ, πού συνέβηκε δῶ καὶ δέκα περὶπου χρόνια, σὰν ἦσαν φοιτητὴ: ἀκόμα τῆς Νομικῆς.

Ξερόβηξε δυὸ—τρεῖς φορὲς, σὰν ὅπως ὄλοι, ὅταν πρόκειται νὰ διηγηθῶ καὶ κάτι, ἴνυξε τὴ στόχη ἀπ' τὸ τσιγάρο του κ' ἄρχισε τὴ διήγησιν:

— Τὸν καιρὸ κείνο, πού συνέβηκε τὸ ἐπισόδιον αὐτὸ καὶ δυὸ χρόνια μῆρος, εἶχε συνδεθῆ στανὶ μὲ κάποιο συνομηλικό μου φοιτητὴ τῆς Ἰατρικῆς. Ἦτανε ἓνα παλληκάρι ὡς εἶπαι τὸ πολὺ χρονῶν, μὲ καταμαυρὴ σγουρὰ μαλλιά, μαύρα σκοτεινὰ μάτια κ' ὁμορφιὰ χαρακτηριστικὴ.

Ζήσαμε μαζί δυὸ χρόνια. Καὶ ξέρεις βέβαια δυὸ χρόνια φοιτητικῆς ζωῆς, εἶναι μιὰ δόλακαρη ἐποχὴ Γίναμε μὲ καλλίτεροι φίλοι. Ἦμασταν ἀχώριστοι. Στὸ φαί μαζί, στὸ Πανεπιστήμιο μαζί, στὸ θέατρο μαζί καὶ μονάχα ἓνας ὕπνος μᾶς χωρίζε κ' ὄχι πάντο, γιὰτί ποτε ἔγώ στὸ δικό μου σπῆτι, ποτε κείνος στὸ δικό του, φιλοξενούσαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Στὸ τέλος τῆς δευτέρας χρονιά, ἔγώ, ἀναγκάστηκα νὰ φύγω. Τὴν ἐποχὴ κείνη, πέθανε ὁ πατέρας μου καὶ σὰ μεγαλιτερός του γιὸς πού ἦσαν, πῆγα στὸ χωριὸ γὰρ νὰ κερτάξω τίς ὑποθέσεις μας. Κάθησα ἓνα—ἓνάμιση χρόνο. Σὰ γύρισσά, πρώτη μου διηγήσιν ἦταν νὰ βρω τὸ φίλο μου. Μὰ δὲν ξέρω, ἔσει ἦταν, εἶχε φύγει, πάτως δὲ μπερσα νὰ τὸν βρῶ πονθενό. Ἐμαθα μονάχα, πὸς, λίγους μῆ-

νες απ' όταν έφυγα κ' ύστερις, πέθανε ο πατέρας του, πώς είχε διακόψει τις σπουδές του και πώς παντρεύτηκε, μά κανείς δεν ήξερε θετικά πού βρίσκονταν. Πέρασε ακόμα αρκετός καιρός. Στο διάστημα αυτό, κόντευα να ξεχάσω και το φίλο μου και τη γυναίκα του κ' ό,τι άλλο σχετίζονταν με την ιστορία αυτή. Μά ή τύχη θέλησε αλλιώς. Κάποιο βράδυ νάσου τον μπροστά μου. Πάγαινε βασιτικός. Έτρεξα ξοπίσω του και τον πρόφτασα. "Ε! φαντάζεσαι πώς με τόση φιλία, μιιά απρόοπτη συνάντηση, ύστερ' από δυό χρόνια, τι ευχαρίστηση ροξένησε και στους δυό μας. Τις άλλες μέρες συναντιμίσταν ταχτικά. Μ' αυτό δέ βάσιαις και πολύ, γιατί σέ μιιά δυό βδομάδες τον ξανάχασα. Και νά σου πώ, δέ μ' ένιαξε και τόσο, ούτε ασχολήθηκα άλλο με τό άτομό του, γιατί, βέβαια, θά καταλαβαίνεις πώς ή πρωτινή φιλία μας είχε κάπως χαλαρωθή. Πάψαμε πιά νάμασσε άπαραίτητοι ό ένας στον άλλο. Κείνος, παντρεμένος, με οίκογένεια, με φρονιίδες, έγώ λεύτερος κ' έχτός αυτού είχα πέσει και στο διάβασμα, γιατί είχα μείνει άρκειά πίσω. Δυό μήνες πέρασαν στο μεταξόν κ' ούε μιιά φορά δέ μ' ύρθε στο νού. Ένα μεσημέρι όμως, παγόνοντας στο σπῆτι μου βρήκα ένα γράμμα, ένα γράμμα δικό του. Με καλούσε για την άλλη μέρα τό βράδυ σπῆτι του, πού γιόρταζε τά γενέθλιά του. Παραξεεύηκα! Βέβαια, όσο και νάνα, ένας παντρεμένος άνθρωπος, δέ θάχε λόγους νά καλέσει τους φίλους του σπῆτι του, όλους έργέηδες, νά γιορτάσει τά γενέθλιά του. Μιιά κ' έλιβα όμως την πρόσκληση, μ' ευχαρίστηση δέχηκα, γιατί ήταν ή πρώτη φορά πού θά

πάγαινα σπῆτι του, έχτός δ' αυτού, γιατί είχα και την περιέργεια νά γνωρίσω τη γυναίκα του, πού, κατά πού λέγανε ήταν άρκετά ώραία. "Ημασταν καλειμένοι, θυμάμαι, καμμιά δεκαριά φίλοι του, απ' τους οποίους έγώ ήμουν ό μικρότερος.

Σού είπα πώς ήμασταν όλοι φίλοι και μάλιστα άδερφικοί, μπροτ' νά πει κανείς, μη φανταστείς όμως πώς αυτό εμπόδιζε νάχει ό καθένας μας και τά μυστικά του, τά ιδιαιτέρα λεγόμενα μυστικά. "Όχι, βέβαια! Αυτό δέν ήταν λόγος. "Ό κάθε άνθρωπος έχει πάντα κάτι, πού αίστάνεται την ανάγκη νά τό κρύψει όσο πιδ βαθιά μπορεί μέ την καρδιά του και γι' αυτό προσπαθεί, με κάθε τρόπο, νά τό περιβάλει μ' έναν πέπλο, με τον πέπλο του μυστηρίου. Ναι, ό κάθε άνθρωπος έχει δυό ζωές: μιιά φανερή, πύ τη βλέπουμε και την ξέρουμε όλοι, όσοι πρόπει νά την ξέρουν, γεμάτη από κατά συνθήκη άλήθειες και ψέματα, πού μοιάζει άπράλλαχτα με τη ζωή των γνωστών και των φίλων του και μιιά ζωή πού διαβαίνει κρυφά, μυστικά. Κάθε τι, πού είναι για μās σπουδαίο, άπαραίτητο, γεμάτο ένδιαφέρον, όλα τά πράγματα για τά όποια είμαστε είλικρινείς άπέναντι του ένυτου μας κ' ό,τι σχηματίζει τον πραγματικό πυρήνα της ζωής μας, όλ' αυτά διαβαίνουν κρυμμένα απ' τους άλλους. "Όλα τ' άλλα είναι ψευτιά, τσόφλι, πού μέσ σε δαύτο κρυβόμαστε για νά κρύψουμε την άλήθεια. "Απ' τον έναντο μας κρύβουμε και τους άλλους. Δέν πιστεύουμε σ' ό,τι βλέπουμε και πάντα προϋποθέτουμε πώς κάθε άνθρωπος κάτου απ' τό κάλυμμα του μυστηρίου, πού σάν κάλυμμα της νύχτας μοιάζει, έχει

την πραγματική ένδιαφέρουσα ζωή του. Κάθε ύπαρξη σιηρίζεται πάνου σε μυστήριο κ' ίσως, έν μέρει, γι' αυτό κάθε πολιτισμένος άνθρωπος, τόσο νευρικά φροντίζει νά σέβεται τά ιδιωτικά μυστικά... Στις έννησ, καθήσαμε στο τραπέζι. "Εγώ, σάν πιδ μικρός πού ήμωνα, καθήσα σε μιιά γωνιά του τραπέζου, δίπλα στην πεθερά του φίλου μου. "Ηταν μιιά ξεραγκιανή γρηούλα, με κάτασπρο, σάν τό χιόνι μαλλιά και τριχωτό, μακρουλό κάπως πηγούνη. "Ό η την ώρα, δέν έπιψε νά με κυτιάσει, με τά μικρά σβυσμένα μάτια της, πού λιμπίζονταν μίς στις κόγχες του σάν έτοιμόσβυστος λύχνος, λές και σά νάθελε κάτι νά μου πει. "Απ' την πρώτη στιγμή αίστηθηκα μεγάλη συμπάθεια για τη φτωχή αυτή γρηούλα, πού με τά σά ζωομένη προβιά ώχροκίτρινα μάγουλά της, φάνταζε σά μιιά ξεβριμμένη χαλκομανίνα, μπρός σιά ροδοκόκκινα και γιομάτα ζωή πρόσωπα των φλων μου. Σε λίγο, μās σόβραν το φαί. Μιιά καλοφτιαγμένη σουπα άχνιζε στη μέση του τραπέζου. Κανείς όμως δέν άρχισε νά τρώει και κυτταζόμασταν έρωτηματικά.

— Τρώτε λοιπόν! Τι με κυττάτε. Είπε ό φίλος μας.

— Μά ή γυναίκα σου; Είπε κάποιος από μās δισταχτικά.

— "Α, ναι, ή γυναίκα μου, τώρα θάρθη. Ξεχάσα, άλήθεια, νά σάς πώ: Είναι λίγο άδιάθετη. Δέ θ' ίργήσει όμως. "Όπου και νάνα! — κ' έρριξε μιιά λοξή ματιά στην πεθερά του.

Άρχισα με νά τρώμε. Τό φαί ήταν έξαιρετικό, τό κρασί άφθονο. Οί ώρες περνούσαν ευχάριστες με γέλια και ξεφωνητά κ' ό καθένας μας προσπαθούσε νά πει κάτι, νά βρει μιιά λέξη, πού θά

κανε τους άλλους νά γελάσουν. Τά ποιήρα γέμιζαν κ' άδειαζαν στο λεφτό και πίναμε κ' όλο πίναμε, ό; πού στο τέλος, γίναμε σκίπα στο μεθύσι. Ένώ, έπινα σχετικά πιδ λίγο απ' τους άλλους, λές και κάποιο προαίσθημα μ' εμπόδιζε. Μ' όλον τούτο όμως, ήμωνα άρκετά ζυλισμένος. Τη γυναίκα του φίλου μας την ξεχάσαμε τελείως.

Σε λίγο, σάν όπως γίνεται πάντα σε παρόμοιες περιστάσεις, άρχισε ό καθένας μας νά κάνει ό,τι θέλει. "Άλλος τραγούδαγε, άλλος φώναζε κ' άλλος διηγότανε ιστορίες. "Εγώ, καθόμουσ άμίλητος κ' όλο κύταξα πρός την πόρτα, λές και κάτι νά περιμένα. Τι περιμένα; Κι' έγώ δέν ξέρω. Κάποιο προαίσθημα με βεσούριζε, Σάν και ό λές κ' έπρόκειτο νά συμβή κ' ήμουν όλο; αυτιά και προσοχή.

Και πράγματι! Σε λίγο, άνύμασα απ' τό μεσότοιχο πού μās χώριζε απ' άλλο δωμάτιο, μου φάνηκε σάν κάτι ν' άκουσθ, σάν κάτι πύμοιαζε με κ' άμα, μά πού δέ μπόραγα νά ξεχωρίσω καλά, γιατί οί μεθυσμένοι φίλοι μου φώναζαν δαιμονισμένα.

"Εσκυφα όσο πιδ πολύ μπόραγα κ' άφουγκράστηκα. Πράγματι, κάποιος έκλαιγε.

— "Ε, σεί, — φώναξα πρός τους φίλους μου — για αύτες! Κάποιος κλαίει! Κι' έδειξα τον τοίχο.

Νόμισα πώς με τά λόγια αυτά θά μπορούσα νά τους φέρω σιά συγκαλά τους.

— Μπά, δέν είναι τίποτα! Είπε ό φίλος μας. Οί γάτες είναι. Γύρισα και κύταξα την πεθερά του. Δυό χοντρά δάκρυα άρχισαν νά φαίνονται στις άρες των ματιών της. Από μιιά παρατεταμένη και θλιβερή πού μεύριζε ματιά, ένιω-

σα πώς ἡ ψυχὴ τῆς πνίγονταν μέ-
σα τῆς με ὑπεράνθρωπο πόνου.
Ἔνα μυστηριώδες χαμόγελο ἔμει-
νε παγωμένο πάνω στὰ χεῖλη τῆς.
Αιστάνθηκα μιὰ τρομερὴ συγκίνη-
ση κι' ἔμεινα σὰν πνιγμένος με γε-
μάτο τὸ ποιητὴ ἀκουμπισμένο στὰ
χεῖλη. Μιὰ ἀμφιβολία, μιὰ ἀδου-
στη ἀνησυχία με κυρίαψε. Μὰς
ἀπ' τὴ ματιὰ κελίη τοῦ φόβου καὶ
τῆς ἀπελπισίας τῆς γρηῃς, ἔνωσα
δὴ τὴν ψυχὴ τῆς νὰ χύεται μέ-
σα μου. Δὲν εἶπα ὅμως τίποτα

Κόντευε νὰ χαράξει. Τὰ βριε-
στημένα κεφάλια τῶν φίλων μου,
εἶχαν γύρει στοὺς ὄμιους τους ἀ-
ποχαυνωμένα, ὅταν ὁ φίλος μας
σηκώθηκε με κόπο πολὺ ἀπ' τὴ
θέση του. Ἔρριξε σ' ὄλους μας
μιὰ γλήγορη διαπεραστικὴ ματιὰ.
Ὅλοι, σὰν ἀπὸ συμφώνου, σηκώ-
σαμε τὰ κεφάλια.

— Λόγο! Λόγο! φώναζαν οἱ
ἄλλοι.

— Ναί, εἶπε κείνος. Κάτι θὰ
σᾶς πῶ. Κάτι θὰ σᾶς πῶ, πρέπει
ὄμως νὰ μ' ἀκούσι με προσοχή,
γιατὶ στὸ τέλος, ὁ καθένας ἀπὸ
σᾶς, θὰ μοῦ πῆ τὴ γνώμη του.

Ἡ αὐταία σηκώθηκε μπρὸς στὰ
μάτια μου. Τὸ δράμα σὲ λίγο θ'
ἄρχιζε.

Ξαφνικά, μιὰ θανάσιμη ὠχρό-
τητα τὸν κάλυψε. Ἔστριβε τὰ δά-
χτυλά του νευρικά, ὥσπου κόντε-
ψαν νὰ σπάσουν οἱ κλειδώσές τους.
Ἔπειτα, κάνοντας μιὰν ἀπότομη
χειρονομία, λὲς κι' ἤθελε νὰ δώσει
ἰδιαιτέρη κάπως σημασίαν στὰ λό-
για του, εἶπε.

— Θὰ σᾶς διηγηθῶ μιὰν ἱστο-
ρίαν πραγματικὴν, πού συνέβηκε σὲ
κάποιο φίλο μου. Ἔ, γιὰ προσέ-
χεις λίγο! Πᾶνε δυὸ χρόνια τώρα,
κάποιος φίλος μου πού παινεύ-
ε φημι. Γιὰ προσέχετε λίγο! Πῆρε
μιὰ γυναῖκα δυὸ χρόνια μικρότερή
του, εἶκοσι δὲ μόλις χρονῶ. Ἔζη-

σε εὐτυχιμένος ἕνα—δνάμιση χρό-
νο, γιατί τὴν ἀγάπαγε, τὴν ἀγάπα-
γε τρελλά. Ναί, ἀγάπαγε τὴ γυ-
ναῖκα αὐτὴ με πάθος μανιακό.
Αὐτὴ, τὸν εἶχε καταχτήσει κυριο-
λεχτικά, τὸν εἶχε κυριέψει, τὸν εἶ-
χε ἀλυσσοδέσει. Ὅλο του τὸ εἶναι
εἶχε ἐκμηδενιστεῖ, εἶχε ἐξαφανι-
στεῖ. Ἀἶψα σ' αὐτὴ, σ' αὐτὴ καὶ
μόνο, ζοῦσε γι' αὐτὴ κι' ἦτανε δου-
λος τῆς, σκλάβος τῆς, παιγνίδι τῆς.
Ἡ σκέψη του, ἡ ψυχὴ του, ἦτανε
ὀλοκληρωτικὰ δικά τῆς. Κι' ὅμως...
κι' ὅμως!

Μιζεύτηκε, σὰ νάθελε νὰ μπεῖ
μέσα στὸν εἰσὸτό του.

Ἀναγκάστηκε νὰ συγκεντρώσει
ὅλη του τὴ θέληση γιὰ νὰ μπορέ-
σει νὰ συνεχίσει.

— Κι' ὅμως, αὐτὴ, ὡ αὐτὴ, δὲν
ἦτανε παρὰ ἕνα κοροϊδευτικὸ δαι-
μόνιο, ἕνα πνεῦμα διεστραμμένο,
μιὰ τιποτένια γυναῖκα, ἡ γυναῖκα
τῆς ἀπολείας. Ἦτανε ἕνα χεῖνος,
τὸ ἀνθρώπινὸ χεῖνος, πὺ δὲ μπι-
ρεῖ νόβρεϊ τὴν εὐτυχία, παρὰ μέσα
σιτὴ κόλαση, τοῦ κατέστρεψε οἱ
ἰερώτεροι ὑπῆρξε μέσα του, κείνο
γιὰ τὸ ὁποῖο ζοῦσε, κείνο πού ἀπο-
τελοῦσε τὸ περιεχόμενο τῆς ψυχῆς
του: τὴν ἀγάπη του.

Γύρισε πρὸς ἐμᾶς, μὰς ἔρριξε
μιὰ κρύα, παγωμένη ματιὰ. Ἔτρε-
με σὰ νὰ τὸν εἶχε κυριέψει κυρε-
τός. Σὲ λίγο, μὲς ἀπ' τ' ἀτέλειωτα
σκοιόδια τῶν ματιῶν του, ξεπή-
δησε ἡ φωτιά ἐνὸς νοσηροῦ μί-
σητος.

Ἔνωσα σὰν κάτι νὰ σκληραί-
νει, κάτι νὰ παγώσει στὴν ψυχὴ
μου μέσα.

Ἔκανε μιὰ χειρονομία, σὰ νά-
θελε νὰ διώξει μιὰ γυναῖκα κο-
νή, μιὰ γυναῖκα!..

Σιάθηκα πάλε. Οἱ φλέβες τοῦ
προσώπου του φούσκωσαν σὰν νά-
θελαν νὰ διαρραγοῦν.

— Προσποιήθηκε πῶς δὲν κα-

τάλαβε τίποτα, πῶς δὲν ἔνοιωσε,
μὰ ἡ προσοχὴ του τὴν περιτύλιγε
σὰ δίχτυ. Ἀπόφευγε νὰ τῆς μιλάει,
νὰ τὴν κυττάξει στὰ μάτια, ἀπὸ
φόβον μήπως καὶ τοῦ ξεφύγουν οἱ
σκέψεις πούθελε νὰ τῆς διαφυλά-
ξει ὀλοκληρῶς μὲς στὸ σκοτεινίασμα
τῆς τρικυμισμένης του ψυχῆς. Κι'
ὑπέφερε, ὑπέφερε κατὰ τρόπο συ-
νεχῆ, δοιμύ, τρομερό. Κι' ὅμως,
τὴν ἀγάπαγε. Ἔνοιωθε πῶς; κά-
ποιο χάσμα γεννιότανε μεταξὺ
τους, πού μέρα με τὴ μέρα καὶ
μεγάλωνε. τότε γένηκε ζηλιάρης,
ζηλιάρης σὰν ἕνας δύσπιστος σκύ-
λος πονηρὸς σὰν ἀλεπού κι' ὑπο-
κριτικὸς.

Προσάθησε νὰ τὴ σώσει ἀπ'
τὴν καταστροφὴν, ἀπ' τὸν ὄλεθρον
πού τὴν περιέμενε, γιατί καθῶς
σᾶς εἶπα, τὴν ἀγάπαγε τρελλά,
παράφορα. Μ' αὐτὴ, ἦταν προσκοι-
λημένη τόσο σφιχτὰ στὴν ἀμαρ-
τία, πού τίποτε δὲν κατώρθωσε.
Τότε, ἀποφάσισε νὰ ἐκδικηθῆ μ'
ἕναν ἕτερον τρόπο, πού θὰ τοῦ ἐκα-
νοποιούσε ὄλες του τίς αἰσθήσεις,
ὄλες του τίς ἐπιθυμίες. Καὶ περι-
μενε τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ὥρα πούθὰ
τὴ σκότωνε, πού θὰ σκοτώνε τὸ
βραχιά, τὸ δράκο, πού τοῦ κατέ-
στρεψε τὴν εὐτυχία.

Στὴν τελευταία αὐτὴ φράση, ἔ-
κανε μιὰ κίνηση δίχως νόημα καὶ
κάθησε. Τὸ συννεφισμένο του
πρόσωπο, εἶχε μιὰν ὄψη ἀλλόκο-
τη. Γύρισε σὲ μᾶς, χαμηλόως τὰ
μάτια καὶ ρώτησε.

— Ἔ, σεις τί λέτε;

Οἱ φίλοι μου, πού ὄλην τὴν ὥρα
τῆς ἀφήγησής ἦτανε μισοξαπλωμέ-
νοι ἀπάνω στὸ τραπέζι καὶ κοιμών-
τουσαν, στὴν τελευταία αὐτὴ ἐρώ-
τηση, δίχως δισταγμό, ὄλοι, μ' ἔ-
να στόμα, φωάξανε.

— Νὸ τὴ σκοτώσει! Νὰ τὴ
σκοτώσει.

— Μὰ ναί, καὶ ἀλλὰ πῶς, με

ποιὸ τρόπο;

— Νά, ἐγώ...ἐγὼ θὰ τὴν ἔδερα.
Εἶπε κάποιος.

— Ἰψ! Τιποτένιο. Ἔσύ; ἐρώ-
τηξε τὸν ἄλλο.

— Ἔγώ; Στάσου νὰ δεῖς! Ὁ...
θὰ μέθαγα καὶ θά...

— Ἀνοησίες! Ἔσύ; ρώτηξέ
τον κατόπι.

— Ἔγώ; Ὁὰ τὴ σκότωνα!

— Ἔ, καλὰ, καὶ με ποιὸ τρό-
πο;

— Νὰ θὰ τῆς ἔκοβα τὰ μαλ-
λιά, εἶπε κι' ἔσκασε σὰ γέλιο.

— Δὲν ξέρεις τί λές. Εἶσαι με-
θυσιμένος. Ἔσύ; ἐσύ τις λές, ρώ-
τηξε τὸ Σάββα, ἕνα φίλο μας πρό-
σφυγα Συμυρνή.

— Κόφτο, κόφτο! Ἔκανε κείνος
μὲς ἀπ' τὸν ὕπνον του.

— Κι' ἐσύ; ρώτηξεμένα καὶ μὲ
κύτταξε περίεργα.

— Ἔγώ!.. Ἔγώ!..

Δὲν πρόφτασα γὰρ τοῦ πῶ τὴ
γνώμη μου. Δυὸ χέρια μ' εἶχαν
γαντζώσει ἀπ' τ' ἀριστερό μου
μπράσιον, δυὸ χέρια πού σιγότερε-
μαν ἀπὸ συγκίνηση καὶ τρόμο.
Γύρισα γὰρ δὴ ποιὸς με κρατοῦσε.
Κεῖνο πού εἶδα με ξανάφερε τέ-
λεια στίς αἰσθήσεις μου κι' ἦταν
ἀρετὸ νὰ μὲ κάνει νὰ νιώσω στὴν
ἐντέλεια καὶ με τίς πιδ παραμι-
κρότερες λεπτομέρειες τὴν τριγυκὴ
ἀλήθειαν. Ἡ πεθερὰ τοῦ φίλου
μου, ἦτανε στριμωγμένη κοντά
μυ, τρέμοντας συγκορη σὰν κα-
λάμι καὶ με τὰ πρωτεῖνὰ ὀβυσμένα
μάτια τῆς, πού τώρα παύσαν σί-
θες, με κύτταζε παρακαλεστικὰ καὶ
φοβισμένα. Φαίνονταν σὰ νὰ κρέ-
μονταν ἀπ' τὰ χεῖλη μου, ἀπ' ἡν ἄ-
πάντηση πούθελε νὰ δώσει. Ἡ ἱ-
στορία αὐτὴ, ἔφερε στ' αὐτιά μου
ἕνα τόνο ἀλλόκοτον, πού ἤχουσε
μὲς στὸ μυαλό μου καὶ μοῦ φαί-
νονταν πῶς ζωνιάκευε καὶ πῶς
κρέμονταν καὶ κουνιότανε ἀ ἄμεσα

σιὰ τρεμάμενα χείλη της. Δέν ἤθε-
λα ἄλλο. Μὲ μιάς πε ἀχτηκα ὀρθός.

— "Ὅχι, εἶπα. Δέν ἔχει δικαί-
ωμα νὰ τὴ σκοτώσει. Δέν ἔχει κα-
νένα δικαίωμα...

— Κόφτο, κόφτο! ἐπανέλαβε ὁ
Σάββας.

— Νὰ τὴ σκοτώσει, νὰ τὴ σκο-
τώσει! φώναξ ἰν οἱ ἄλλοι.

— "Ὅχι, ἐπανέλαβα μὲ δυνατὴ
καὶ ξάστερη φωνή, δέν ἔχει δικαί-
ωμα. "Ἦσαστε μεθυσμένοι, δέν
ξέριτε τί λέτε.

— "Εγὼ λέου, ξαϊᾶτε πάλι ὁ
Σάββας, πύχε μισοσηκωθεῖ κι'
αὐτός, νὰ τὴν πνίξουμε, νὰ σὰ
τὸν Ὀθέλλο. Νὰ ἔτσι... καὶ στριφο-
γύρζε μιά πετσέτα γύρω σιὸ λαι-
μὸ τῆς μοτιλίας γιὰ νὰ τοὺς δό-
σει νὰ καταλάβουν.

— Νά, ἔτσι. Κ' ὕστερις νά!.. Κι'
ἀρπάζοντας τὴ μοτιλία, τὴν πέ-
ταξε στὸν τοίχο, κἀνοντάς τὴν χί-
λια κομμάτια.

Αὐτὸ ἦτανε ἀρκετό. "Ἦτανε τ'
ἀναμενόμενο σύνθημα. Ὁ καθέ-
νας προθυμοποιήθηκε τότε νὰ
σπάσει ἕτι μπόραγε. Ὅλοι, με-
θυσμένοι ἀπ' τὴ μανία τοῦ σα-
σίματος, ἔσπυζαν ὄχι ἔβρισκαν
προστιά τους, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.
Δὲ συλλογίζονταν τίποτα, οὔτε ἤ-
θελαν ν' ἀκούσουνε τίποτα. Μά-
ταια ξεφώνιζα ἀπελπισμένα, προσ-
καθῶντας νὰ τοὺς ἤσυχάσω.

Σὲ λίγο, σὰ δέν εἶχαν ἀφήσει
τίποτα ὀρθὸ στὴ θέση του, λαχα-
νιασμένοι καὶ πυροκόκκινοι ἀπ' τὸ
πάλεμμα, μὲ πεταγμένα σιὸς γέ-
λια, εὐχαριστημένοι γιὰ τὸ κατόρ-
θωμά τους, μὴ ἔχοντα συναισθη-
ση τοῦ τί ἔκαναν καὶ πῶς πᾶνω
στῆς μέθης τους τὸν παραλογισμό,
καταδίκασαν ἕναν ἄνθρωπο, ἐντε-
λῶ, ἴσως, ἀθῶο, σὲ θάνατο.

Στὴ σκέψη αὐτῆ, γύρισα καὶ
κῦτιαξα γὰρ τὸ φίλο μου. Δὲ φαί-

νονταν πουθενά. Περίεργο! Μή-
πως!.. "Ανατριχίασα. Σηκώθηκα
καὶ χύθηκα μπρὸς ζητώντας τον.
Τὸ πόδι μου σκόνταψε, ἔπεσα καὶ
τὸ πέσιμό μου αὐτό, μὲ ξανάφερε
στὴν πραγματικότητα. Ὁ τρόμος,
μοῦ παρέλυσε τὸ μυαλό. "Αληθι-
νά, λοιπόν, θὰ τὴν σκότωνε; Κά-
νοντας μιά τελευταία προσπάθεια,
σηκώθηκα. Παραμέρισα ὄλους
τοὺς ἄλλους καὶ βγήκα ἔξω. Τὰ
μέρη μοῦ ἦταν τελείως ἀγνωστα
καὶ βάδισα στὴν τύχη. "Αναψα
τὸ λεχρικό τῆς εισόδου. Στὴν
πρῶτη πόρτα πού βρήκα μπροσιά
μου, χύθηκα πάνω της μὲ λύσσα.
Προσπλάθησα νὰ τὴν ἀνοίξω. Μά-
ταιος κόπος. Ἡ πόρτα ἦταν κλει-
δωμένη ἀπ' τὰ μέσα. Δέν ἀπελ-
πίστηκα ὅμως. "Αρχισα νὰ τὴν
χτυπῶ μὲ τίς γροθιές μου δυνατά,
μ' ὄλο μου τὸ σῶμα. Μὰ ἴσως
κι' οὕτω, νὰ ἐπέσπευσε καὶ ἄ λιγα
λεπτά τὸ γεγονός, Ποιὸς ξέρει!
Σὲ λίγο, μ' ἀ διαπεραστικὴ φωνή,
μ' ἀ βραχνὴ ἀπελπισμένη γυναι-
κεια φωνή, μὲ κάρφωσε στὴ θέση
μου. Τέλειωσε! "Ἦτανε παιὰ ἀρ-
γά! Τὸ τέλος εἶχε δοθῆ. Ὁ Ὀ-
θέλλος, ἐκδικήθηκε.

Τίποτ' ἄλλο δὲ μὲ κράταγε
παιὰ στὸ σπῆτι αὐτό. Πῆρα τὸ
καπέλλο μου, κατέβηκα δυὸ-δυὸ
τὰ σκαλλιά καὶ βγαίνοντας στὸ
δρόμο, ἔτρεχα σὰν τρελλός. Τὰ
βήματά μου ἀντηχοῦσανε στ' αὐ-
τιά μου σὰν ὑπόκωφο καὶ ρυθμι-
κὸ καρδιοχτύπι.

— "Ε, ἔ, αὐτὸ ἦτανε ἀρκετό—ἔπε-
τελειώνοντας ὁ φίλος μου ὁ Πασ-
σᾶς, ἦτανε ἀρκετό νὰ μὲ κάνει νὰ
νιώσω, πῶς ἢ κατ' ἐπίφαση γαλη-
νεμένη οἰκογενειακὴ ζωὴ, δέν εἶνε
τίποτ' ἄλλο, παρὰ μιά ψευτιά,
πού, κατὰ παράξενο σύμπλεγμα
τῶν γεγονότων, μέρα μὲ τὴ μέρα
ἀπαριθμεῖ καὶ περισσότερα θύματα.
ΔΙΟΝ. Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

Στεγνώνω σ' ἕνα ρημάδι μέσα...

(T. S. Eliot «Γερόντιον»)

Τοῦ Τ. Σ.

Στὸ παραθαλάσσιο καπηλεῖο
ἔπινα ὥσπου γιὰ νὰ κλείσει
μάταια ν' ἀκούσω πῶς θὰ γυρίσει
ἐκεῖνο τάχα τὸ χαμένο πλοῖο.

Μέτρησα πόσα ψιλὰ μοῦ μένουν
νάτω ἀπ' τῆς προκιμαίας τὰ φινάρια
Σβυσμένη ἢ πίπα, βήχας ἄνδρια,
— "Αχ! μήτε γιὰ καπνὸ δὲ βγαίνουν.

"Αδεις τσέπες, χέρια μοιρολατρικά
τὴν ἀνέχεια μου ψάχνουν μ' ἀγωνία
ψιχούλα πιάνουν σὲ κάποια γωνία
ἐνῶ μονολογῶ θεατρικά :

Σκέψου τὸ ἐνοίκιο πού θὰ γυρεύει
αὔριο σὰ χθὲς ὁ βρωμιάρης γέρος
— Κι' ὅμως στὸ κορίτσι ὑπάρχει τόσος ἔρωσ,
κρυφὰ ἕνα τσάι τὸ πρῶτ' μὲ φιλεῖται.

"Αλήθεια πολὺ ἀσθενὴς ἦμουν τίς ἄλλες
σ' ἀπλυτο κρεβάτι χωρὶς ἑσταυρωμένο
— Τὴ νύχτα σὰν ὄνειρο ἦρθε ἀγαπημένο
μὲ δυὸ κερὰ σὲ ζύθου φιάλες.

"Ὁ βήχας, ἢ μελέτη πῶς μὲ κουράζει
— Θέ μου τὸ πτυχίο, οἱ ἐξετάσεις,
αὐστηροὶ καθηγηταί, πῶς θὰ περάσεις
κι' αὐτὸς ὁ διπλανὸς αἰῶνια νὰ γ' ἰνιάζει!

Μ' ἔχει τόσο ὑποβάλλει ἐκεῖνο τὸ βιβλίο
«Ἡ φυματίασις στὸ ἔσχατο σιάζιο»
"Απόψε ἄστεγος μὲ ποτήρι ἄδειο
θὰ ξενοχτήσω πάλι στὸ γνωστὸ καπηλεῖο.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΦΙΛΔΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

ΜΕΛΕΤΗ

‘Ο Σεφέρης ποιητής δύσκολος ; Νά μιὰ ξρώτηση, πού δὲ θάπρεπε νὰ τίθεται ἂν σκεφτῆ κανένας πὼς τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ πραγματικὴ ποίηση στάθηκε πάντα δύσκολη. Ἐναλογίζομαι τὸν Ρεμπώ, τὸν Μαλλαρμέ, τὸν Βαλερί, τὸν Ρίλκε, τὸν Ἑλλιοτ. ‘Ο Σεφέρης δὲ δίνει καμμιά προεξοχὴ γιὰ νὰ πιστεῖ ὁ εὐκολος ἀναγνώστης. Παραμένει δυσπρόσιτος, σκοτεινός, ἀπαισιωμένος. Κι’ ἐκεῖνοι, οἱ ἐλάχιστοι πού τὸν πλησίασαν, ἴσως νὰ μὴν εἶναι τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὸν «ἐπαρκῆ ἀναγνώστη» τοῦ Μινταίνι πού βρίσκει σ’ ἓνα ἔργο πράγματα πού ὁ συγγραφέας δὲ θέλησε διόλου νὰ βάλῃ.

Ἐναλογίζομαι ἀκόμα, πὼς ἡ ποίηση ἀπὸ τὸν Ὀμηρο, τὸν Αἰσχύλο, ἴσαμε τὸ Δάντη καὶ τὸ Σαίξπηρ ἦταν δύσκολη, χωρὶς νὰ εἶναι κλεισμένοι οἱ ποιητὲς σὲ πύργους ἐλεφάντινους.

Ποιὰ νὰναι ἡ θέση τοῦ Σεφέρη στὴν ποίητῃ τῆς Νέας Ἑλλάδας ; Κάποτε ἐπιθυμοῦσα μιὰ σειρά ἔργων, πού θὰ βίαζε κλιμακωτὰ τὴν παράδοση καὶ τοὺς κανόνες τῆς. Νομίζω, πὼς εἶναι ἓνας ἀπὸ κείνους πού τὸ πέτυχαν. Ἐν ἡ «Στροφή» καὶ ἰδιαίτερα ὁ «Ἐρωτικὸς λόγος» κρατοῦσε πολλὰ στοιχεῖα παραδομένων κανόνων, μὲ τὸ «μυθιστόρημα» καὶ τὸ «ἡμερολόγιο καταστροφῆς» κόπηκαν ὁλότελα τὰ σκοινιά. Ἐτσι θ’ ἀκουστοῦν οἱ πῶς ἀσχηροί, οἱ πῶς ἐπίσημοι ἐλλειπτικοὶ καὶ ὀξυῖς τόνοι στὴ νεοελληνικὴ ποίηση.

Παρακαλοῦντων τὴν ἐξέλιξη

τοῦ ποιητῆ, ὅλη του τὴν ψυχικὴ πορεία θὰ μπορούσε νὰ διακρίνει κανεὶς πολλοὺς δασκάλους πού κατὰ καιροὺς ἐπέδρασαν στὴ δημιουργία τοῦ ἔργου του. Σ’ ὀλόκληρη σχεδὸν τὴ «Στροφή» βρίσκεται ἡ ἐπίδραση τῶν θεωριῶν τῆς καθαρῆς ποίησης. Βλέπεις ἐφαρμογὲς τῶν θεωριῶν αὐτῶν σὲ πολλὰ ποιήματα. Ἄλλὰ γρήγορα ἔννοεῖς πὼς ὁ ποιητὴς «ἀσχεῖται», «δοκιμάζει». Ὁ Βαλερὺ ἔχει σταθεῖ ἡ πῶς δυνατὴ ἐπίδραση, ἀλλὰ κι’ ὁ Τυλέ, κι’ ὁ Φάργ. Κι’ οἱ ἐπιδράσεις αὐτὲς θὰ ἐξακλιτυθῶσιν νὰ ὑπὸφίστανται κ’ ἀργιερὶ ὅταν ὁ ποιητὴς θὰ τροβήξῃ γιὰ κάποιον ἄλλο μεταθέτοντας τὴς προοπτικῆς του σὲ μιὰ ποίηση λιγώτερο λυρική, περισσότερο συμμαζεμένη μὲ κύριο σκεπὸ τὴν κατέκτηση καὶ τὴν ἀπόδοση τοῦ «ρωμαϊκοῦ στοιχείου». Ὡστόσο ἀπ’ τὴν ἐπιτοχὴ ἐκείνη, πού προσπάθησε νὰ διατηροῖ στὴν ποίησίν του τὰ πῶς ἀγὰ γιὰ στοιχεῖα τοῦ λυρισμοῦ, καὶ ν’ ἀπαλλαγῇ ὅσο τὸ δυνατό ἀπὸ τὸ «θέμα» καὶ τὰ κοινὰ οἰσθηματικὰ στοιχεῖα ὁ Σεφέρης κέρδισε ἓνα ἀναμφισβήτητο κέρδος, δίνοντας στὴν ποίησίν του ἓνα καινούργιο στοιχεῖο, τὸ Μῦθο.

Ἐστερα θάρθουν ἄλλες ἐπιδράσεις. Τὸ Δημοτικὸ τραγούδι, ὁ Μακρυγιάννης, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Κάλβος, οἱ ποιητὲς τοῦ θανάτου ὁ Ἑλλιοτ καὶ ὁ Πούντ. Γράφοντας θυμάμαι τὰ «θαλάσσια ξύλα» τῆ «φωτῆ τοῦ γραμμῶφου», τὴς «ἀνύπυρχτες» πολιτεῖες τοῦ Κάλβου καὶ τοῦ Ἑλλιοτ. Ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ ποιητῆ εἶναι κομματιωμένος, γύρω ἀπ’ τὸ στόμα ὁ-

πάρχει μιὰ στιφάδα, μιὰ γεύση σιάρχης στὴ γλώσσα, ἓνα ὀδυνηρὸ ἀπόθεμα πικρίας στὴν καρδιά.

Δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς θανασιαστὲς τοῦ «Ἐρωτικοῦ λόγου». Ἐγὼ κατ’ ἐξοχὴν βαλερικό, μορφικὰ τέλει, μὲ μιὰν ἀπαράμιλλη ὁμορ-

φιὰ μερικῶν εἰκόνων καὶ μὲ μιὰ πυκνότητα στοχατοῦ, ὑπολείπεται σὲ ζωικὴ θερμότητα, σὲ παλμό. Ἐπειτα ὑπάρχει ἐκεῖ ἓνα στοιχεῖο ἀπ’ τὰ δυό-τρία, πού χαρακτηρίζουν γενικὰ τὴν ποίηση τοῦ Σεφέρη : Ὁ ἠδονισμός.

Ὡ σκοτεινὸ ἀνατριχίασμα στὴ ρίζα καὶ στὰ φύλλα ἀγνή ἡ ψυχὴ νὰ γράφεται σὺν τῷ τραγούδι αὐλοῦ ἄς γύρει ὁ πόθος μου βαρὺς σὺν ἴσκιος καρδιᾶς καὶ νὰ μᾶς πλημμυράει μὲ τῶν μαλλιῶν σου τὴ σπατάλη ἀπὸ τὸ χνοῦδι τοῦ φιλοῦ στὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς...

Τὸ «σκοτεινὸ ἀνατριχίασμα», «χνοῦδι τοῦ φιλοῦ» τοῦ ἔρωτικοῦ λόγου, τὸ «κρυφὸ κορμί», ἡ «βαθιὰ κραυγὴ» τῆς «Στέρας» δὲν ἔξω πὼς μοῦ θύμισαν τὸν Λώρενς. Ἐπάρχει μιὰ καλλιτεχνικὴ μεταοσίωση τοῦ ἠδονισμοῦ, πὺ ἐξαντλεῖται ὅλος σχεδὸν στὴν ἀφή. Αἰσθάνεσαι κάτῃ μαλακό, ριγηλό, βελούδινο κι’ ἀνατριχιάζεις. Ὁ Σεφέρης ἐγγίζει μὲ τὸ δέγμα, τὰ

μάτια του κι’ ἡ ἀκοή του ἐγγίζουν, ὅλες του οἱ αἰσθήσεις ἔχουν ἀφή. Ἐπει π. λύττωμα περιορίζει τὴν ἠδονὴ του σὲ ΑΦΗ.

Κι’ ἀργότερα θὰ ξαναβροῦμε τὸν ἠδονιστὴ κρυμμένον ὄμως κάτω ἀπὸ τὴ σιφάδα τῆς ἀπογοήτευσης καὶ τῆς ἀπαισιοδοξίας. Εἶναι μερικὲς στιγμὲς πού ξαναθυμᾶται ὁ ποιητὴς τὸν παλιὸ ἑαυτό του.

Εἶδα τὸ στήθος της γυμνὸ
τὴ μέση καὶ τὸ γόνατο...
θὰ ἦταν ὄραία κάποτε σὺν ἐσένα
μὲ στόμα ὑγρὸ τὶς φλέβες ζωντανὲς κάτω ἀπ’ τὸ δέγμα.

Στὴ «Στέρα» θὰ ἔχουμε τὴν ἀνάμιξη τοῦ ἠδονισμοῦ μὲ τὸ δεύτερο σημαντικό στοιχεῖο τῆς ποίησίν του τὸ θάνατο. Ἐτσι ὁ Σεφέρης θὰ προσπαθῆσιν νὰ δημιουργήσῃ μὲ τὰ δυὸ κυριαρχιὰ κίνητρα τῆς ζωῆς, τὴν ἀγάπη καὶ τὸ θάνατο συμπλέκοντας καὶ συγκερνώοντας τὸ ἓνα μὲ τ’ ἄλλο. Ἄλλὰ ἡ ἀγάπη, ἡ ἠδονὴ τῆς ἀγάπης θὰ τοῦ ἀφήσῃ τὴν πίκρα, ὅσο θὰ

μεστῶνει ὁ λογισμὸς κι’ ἡ πείρα θὰ γίνεται πῶς ὀδυνηρή. Στὸ τέλος δὲ θὰ μείνει παρὰ ὁ θάνατος μοναδικὸ στοιχεῖο ἐμπνεύσεως, ὅλες οἱ ποικιλίες, ὅλες οἱ κλίμακες τοῦ θανάτου. Θ’ ἀρχίσει ἡ ἐρήμωση, ἡ ἀπομόνωση, ἡ στυγνὴ ἀπαισιοδοξία κι’ ὅλες οἱ κρυγές, πάντα ἐπίσημοι, πάντα συγκαταληκτικὲς δὲ θ’ ἀποτεινόνται παρὶ σ’ αὐτὸ τὸ ὀριστικὸ κι’ ἀμετάκλητο γεγονός.

Στὸ χῶμα γέρνει τὸ κορμὶ τοῦ ἀνθρώπου
γὰ ν’ ἀπομείνει ἡ διψασμένη ἀγάπη...
Δάκρυα γυρεύει ἡ διψατὴ ἀγάπη
τὰ τριαντάφυλλα σ’ ὄβουον—ἡ ψυχὴ μας...
ἔστερα ἡ νύχτα, κι’ ἔστερα τὸ μνήμα.

Στὴ «Στέρα» ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεῖ στὴν ἀγάπη, στὴ δύναμη

τῆς ἀγάπης.

Μεγάλη ἀγάπη κι' ἄχραντη...

ὅμως θάρθει ἡ ἀναπόφευκτη καταστροφή, ὁ χωρισμός...
τὸ πέλαγο ποῦ σ' ἔφερε σὲ πῆρε
πέρα στὶς λειμονιὰς τὶς ἀνθισμένους.

Καὶ τότε θάρθει ἡ πικρὴ γνώση

Μὰ ἡ νύχτα δὲν πιστεύει στὴν αὐγὴ
κι' ἡ ἀγάπη ζῆ τὸ θάνατο νὰ ὑφαίνει...

(Ἄκολουθεῖ)

ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΣΜΟΝΗ

Ἐν' ἀστὲρι ἀράζει, νάτο μέσ' στὸ σκοτάδι
—ἡ ματιὰ σου μοῦ γνέφει φεγγερὴ σάμψως χάδι.

Μοναχός. Τῆς νυχτιάς μου τὴν εὐγούλα θὰ κλέψεις
—βυθιστῆκαν οἱ ὥρες στὴ σκιὰ μιᾶς μου σκέψης.

Θάρθεις ; Τῆς πνοῆς μου ὁ λεπτός ὁ ἀγέρας
—ὄλο σβεί στὶς φτεροῦγες τῆς φευγάτης ἡμέρας.

Θάρθεις ; Ἡ σὰ στέμμα τῆς νυχτιάς θὰ μοῦ σβύσεις
Τ' ἄστρῳ, νά! κατεβαίνει στὶς ἀράχνες τῆς δύσης.

Γ. ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ

Οἱ πυρκαγιὲς τῆς δύσης ἔχουν σβύσει
καὶ τὸ σκοτάδι ἦρθεν ἀλαφρό,
ὕγρὸς φοβέρες ἔχουν πλημμυρίσει
ὄκνῆς τὸ μπλάβον εὐρανό.

Στερνά κι' ἡ μπόρα ξαπολύθη
καὶ τῆς σκεπῆς τὸ κλάμα σιγανὸ
μὲ βρῆκε σὰν καὶ χτέες ἀπὸ τὴ λήθη
παλιὲς χωρὲς νὰ σέρνω μὲ καῦμό.

Κι' ἦρθαν μορφὲς παλιὲς κι' ἀγαπημένες
στὰ νυσταγμένα τζάμια νὰ σταθοῦν
—μορφὲς θαμπές, γλυκῆς, δυστυχισμένες
γιὰ τὰ χαμένα χρόνια νὰ μοῦ ποῦν.

Αὐγμοὺς οἱ κλώνοι γράφουν στὸν ἀγέρα,
ποῦ τρέχει μέσ' ἐτὸν κόσμο μὲ θυμὸ
κρατᾷ στὰ χέρια βάρβαρη φλογέρα
κι' ἕνα τραγοῦδι σπέρνει στὸ κενό.

Καὶ τὸ παλιὸ ρολοῖ δὲν ἀπολείπει
κύκλους νὰ γράφει ἀπελπισιάς
κι' εἶν' οἱ ξεροὶ γοργοὶ τοῦ χτύπου
χτύποι τὰς ἀδειας μου καρδιάς...

Θ. ΒΑΡΟΥΞΗΣ

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Δὲν ἀναφέρεται, πὼς οἱ καταλήξεις—ονος γιὰ τὸ ἀρσενικό,—ονα γιὰ τὸ θηλυκὸ καὶ—ονι γιὰ τὸ οὐδέτερο εἶναι καταλήξεις μεγεθυντικῶν καὶ εἰδικὰ πὼς ἡ κατάληξη—ονι εἶναι κοινὴ κατάληξη τοῦ οὐδέτερου μεγεθυντικοῦ καὶ τοῦ υποκοριστικοῦ, ποῦ μόνο στὸ γένος αὐτὸ συναντιέται στὸ υποκοριστικό. (Στὴ Νεοελλ. Γραμμ. ΟΕΣΒ. § 1090 βρίσκεται ὀρθογραφημένη μιὰ κατάληξη—ονι. Ἄλλὰ ἐκεῖ πρόκειται γὰρ δεύτονες καὶ παροξύτονες λέξεις, ποῦ διατηρήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχαία καὶ ποῦ ἔληγαν σὲ—ων. Π. χ. τρυγῶν—πρίων).

Τέτοιες λέξεις ποῦ δηλώνουν μεγεθυντικὸ εἶναι :

α) Ἀρσενικοῦ γένους : πιπεριόνος (ἀπὸ τὸ πιπεριά).

β) Θηλυκοῦ γένους : ἀπὸ τὸ καπίστρι ἔγινε—καπιστρόνα καὶ μετὰ—σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τοῦ Κρέτσεμερ—καπιστρόνα.

γ) Οὐδέτερου γένους : σκαφόνι (ἀπὸ τὸ σκάφη, μεγάλη ξύλινη σκάφη ποῦ βρισκεται κάτω ἀπὸ τὸ πατητήρι καὶ μαζεύει τοὺς χυμοὺς τῶν σταφυλιῶν), πορίονι (ἀπὸ τὸ πόρτα, ἡ μεγάλη αὐλόφωρα).

Κοινὴ εἶναι ἡ κατάληξη τοῦ οὐδέτερου γένους τοῦ μεγεθυντικοῦ—ονι καὶ τοῦ υποκοριστικοῦ, ποῦ σ' αὐτὸ μόνο στὸ οὐδέτερο γένος ἀπαντιέται. Τέτοιες λέξεις εἶναι : βαρόνι (ἀπὸ τὴ βάρκι, ἡ βάρκα ποῦ κάνει τὴ διάβαση τῶν ποταμιῶν, ἡ βαρκούλα) σιραιόνι (ἀπὸ τὸ σιραιί, ὁ θρομίσκος τῶν ἀμπελώνων) τριτόνι (ἀπὸ τὸ τρίτα, τὸ ψάδινο καπέλο).

Κιὰ δὲ ἦταν οἱ δύο αὐτοὶ τύ-

ποι νὰ μὴ συγχυστοῦν μὲ ἄλλα ἀπλᾶ οὐσιαστικά α) ξενικῆς καταγωγῆς ὅπως π. χ. μπαλόνι, καμιόνι, πανταλόνι, ἀφιόνι (τὸ ἀρχαῖο ὄπιον, γίνηκε στὸ τουρκικὰ ἀφιόν καὶ στὰ νεοελλ. ἀφιόν).

β) Τοὺς διάδοχους ἀρχαίων ὀξύτωνων καὶ παροξύτωνων ποῦ ἦγαν σὲ—ων π. χ. ἀηδῶν, χελιδῶν, τρυγῶν, πρίων, ποῦ γίνανε στὰ νεοελληνικά ἀηδόνι, πρίονι κλπ.

γ) Μερικὰ ἀρχαῖα θηλυκὰ ποῦ τέλειωναν σὲ—ο ὅπως π. χ. βελόνι, περόνη ποῦ διατηρήθηκαν στὴ νεοελληνικὴ σὰ βελόν, περόνι (τὸ περόνι ζῆ σὲ παιδικὰ παιχνίδια).

Ἡ καταγωγή εἰδικὰ τῆς μεγεθυντικῆς κατάληξης εἶναι καθαρά ἰταλιανικῆ. Ἡ κυριώτερη ἀπὸ τὶς καταλήξεις μεγεθυντικῶν τῆς ἰταλικῆς εἶναι ἡ—one π. χ. nase ἡ μύτη, nasone ἡ μυιάρα. Ἀφοῦ μεταφέρθηκε καὶ ἐγκλιματίσθηκε στὴν ἑλληνικὴ ἀτμόσφαιρα, πλουτίσθηκε μὲ καινούργια στοιχεῖα ἀνύπαρχτα στὴ πατρίδα τῆς.

Ἄξι λογιώτερη εἶναι μιὰ διαπίστωση ποῦ γίνεται γιὰ τὴν καταγωγή τῆς κατάληξης τοῦ υποκοριστικοῦ, ποῦ διαμρφώθηκε καὶ τυχεῖα κατὰ ἔξῃ στὴν κοινομορφία μὲ τὴν κατὰ ἔξῃ τοῦ οὐδέτερου γένους τοῦ μεγεθυντικοῦ.

Στὴ γλώσσα μῆς γίνεται μὲ μεγάλη εὐκολία χρῆση γαλλικῶν υποκοριστικῶν σὲ—ονι ὅπως π. χ. καρτόνι, μπλόν (carton—carte, balon—bale). Ἔτσι ἡ συχρῆ χρῆση ἐπέβηκε τῇ μορφῇ τους σὲ λέξεις ἢ πλέρω ἑλληνικῆς ἢ τοῦλάχιστο ποῦ μιλοῦνται ἀπὸ τὸ λαὸ δίχως αὐτοὺς νὰ ἔξει συναίσθησις τῆς ξένης ρίζης τους (ἴδε παραγραφο 3).

ΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΑΠΛΗ ΧΑΡΑ

Ἡ ἀπλὴ χαρὰ πὼς θὰ σὲ δῶ
μόνο μέτρο τοῦ χρόνου μου,
τὶς ἄλλες ὥρες δρασκελῶ
τὶς μικρομένες, βιαστικά
καὶ τὶς γλυκαῖες στιγμὲς γλεντῶ,
ποὺ στὴν καρδιά κρατᾶν αἰῶνες.

Δὲν ἔχει χτὲς οὔτε προχτὲς
πάντα μας ζοῦμε ἀχώριστοι....
Ξέρω τί κάνεις καὶ τί λές,
τί θέλεις τ'ὄχῳ στὸ μυαλό
καὶ σὰ σὲ δῶ στὶς μυγδαλιᾶς
ποτὲ δὲ λέμε «καλωσόρισες».

ΙΩΝ ΑΛΦΗΣ

ΓΗΪΝΗ ΟΜΟΡΦΙΑ

Λεπτὸ κορίτσι, πέρασες μιὰ νύχτα
ὅπως ἡ μελαγχολία τῶν εὐκάλυπτων
ἀγγιξε τὴν κρύα καμπύλη
τῆς σελήνης.

Κι' ἦταν σὰ νὰ φτιάστηκαν
ὅλα γιὰ σένα :
Ἡ νύχτα, τ'ἄστρα, ἡ εὐωδιές...
Καὶ τὸ σύμπαν, σὰ νὰ φτιάστηκε γιὰ σένα.

Λιγνὸ κορίτσι, ποὺ φωλιάσανε,
σὰ χάθηκε τὸ φεγγάρι
στὰ μαλλιά σου, τ'ἄστέρια
μὲ τὴν ἄρμονία τῶν οὐρανῶν.

Ἄερηνη χορδὴ στὴ λύρα
τῆς σιωπῆς
ἔγειρε ἡ μελαγχολία τῶν εὐκάλυπτων
μὲ πρὸς τὴν γήϊνη ὀμορφιά σου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

Στις 27 Φλεβάρη πέθανε

ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μὲ τὸ δικαίωμα τῆς νιότης, ποὺ
θέλει νὰ ζήσει πνευματικά, μ' αὐ-
τὸ παρουσιάζεται ὁ «Ὀδυσσεύς».
Ἔρχεται βέβαια, στὴν ἀκαταστά-
λαχτη ἀκόμα ἐποχῇ, ὅπου ἡ ἀξίε-
καὶ τὰ ἰδανικά περνοῦν τὴν αἵμα-
τηρότερη κρίση, μὰ δὲ σκοπεύει
τὴν ἔφεση τῶν γύρω του, σὰ με-
ταρρυθμιστικὸ κίνημα, ποὺ ἐννοεῖ
ν' ἀποφεύγει τοὺς κινδύνους μιᾶς
ἀνεκπλήρωτης διάθεσης: ἀπλᾶ,
μόνο, παραμερίζει τὸν ἀντίπαλο
τῶν τηλεβόλων καὶ προσπαθεῖ νὰ
σώσει τὴν πνευματικότητα μιᾶς
γενιᾶς ποὺ προχωρεῖ, ἢ νὰ προῦ-
παντήσει μιὰ καινούργια, ποὺ προ-
βάλλει πίσω ἀπ' τὰ παραπετάσμα-
τα τοῦ πολεμικοῦ καπνοῦ.

Ἐνα τέτοιο ἔργο εἶναι τόσο δύ-
σκολο, ὅσο κι' ἡ διπλῆ ἐνατένιση
τοῦ «Ὀδυσσεύς». Ὡστόσο, θὰ θυ-
σιαστεῖ κάθε ἀληθινὴ δύναμη καὶ
κάθε εὐγενικὰ σκέψη γιὰ τὴ δη-
μιουργία τοῦλάχιστο μιᾶς ἀτιμό-
σφαιρας, ποὺ νὰ μοσχοβολάει ἀπ'
τὴν εὐωδιὰ τῆς καλῆς προσπάθει-
ας—ἐκείνης—ἀκριβῶς, ποὺ μπο-
ρεῖ μιὰ μέρα νὰ κατορθώσει ὥστε
νὰ μὴ εἶναι χαμένη ἡ ἐλπίδα τοῦ
ἀνθρώπινου μόχθου γιὰ κάτι πα-
ραπάνω ἀπ' τὶς ἐφήμερες πράξεις
τῆς γῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ βαθύτερο
νόημα τοῦ σημερινοῦ ξεκινήματος.
Ἡ ἐπαρχία μας ἔχει συνηθίσει

κάπου—κάπου σὲ παρόμοια ξυπηγή-
ματα κι' ἔχει ἀποδείξει, πὼς κάτι
τέτοιες συγκινήσεις θέλει γιὰ νὰ
φανερώσει τὶς διαλεχτὲς τῆς δυνα-
μικότητες.

Ω

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

Ἀπὸ τούτη τὴν ἐπαρχία εἶνε
δύσκολο, δυσκολώτερο μάλιστα σή-
μερα νὰ συγκεντρώσει κανένας
ὅ,τι θὰ χρειαζόταν γιὰ νὰ μιλήσει
πλατειὰ γύρω ἀπ' τὸ ἔργο τοῦ ἄ-
τυχου Ρώμου Φιλύρα. Ὅλοι ξέρουν
τὸ δράμα τοῦ ποιητῆ κι' ἡ κριτι-
κὴ τοῦ χρόνου καὶ τῆς καινούργιας
γενιᾶς θὰ δικαιώσει τὰ σφάλ-
ματα τοῦ ἀγῶνα του ἀνάμεσα
στὴν τέχνη καὶ στὴν τρέλλα. Ἀρ-
γότερα ἀκόμα, ὅταν ὁ ρωμαντι-
σμός τοῦ Φιλύρα θὰ γίνῃ ἴσως
ἀναγκαῖος γιὰ τὴν ἐπιστροφή ἐνὸς
κόσμου σὲ μιὰν ὥραία ἐποχῇ, οἱ
στίχοι του θὰ πάρουν τὴν ἐκλε-
χτή τους θέση στὴ σειρὰ τῆς με-
λετημένης ταξινόμησης τῶν ἀξι-
ῶν, ποὺ πέρασαν.

Τὸ τραγοῦδι «Μῦρο παρθενι-
ᾶς» ποὺ δημοσιεύεται στὴν πρώτη
σελίδα τοῦ περιοδικοῦ, μοῦ τῶδωσε
ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς τὸ καλοκαίρι τοῦ
39, ὅταν πέρασα μαζί του ἕνα ἡ-
συχον πνευματικὸ ἀπόγιομα. Τὸ
πῆρε ἀπὸνα μαντῆλι (τὸν πρόχει-
ρο ποιητικὸ φάκελλο τοῦ Δαφνι-

οῦ), ξεχωρίζοντάς το ἀπό μερικά τελευταῖα του τότε ποιήματα. Ὁ ποιητής τοῦ «Πιερόττου» δὲν ἀφίνει τίποτα ἀπ' τὸν κόπο τῆς ἀρρώστιας του νὰ διοχετευθεῖ στους στίχους του: ὡραιοτάτης ὅπως πάντα, ἀναλύεται σ' ἕνα εὐγενικὸ ἐγκώμιο γύρω ἀπ' τὴ μορφή μιᾶς γυναίκας—τῆς γυναίκας, ποὺ τὸν συγκίνησε καὶ τὸν κατέστρεψε στὴ ζωὴ του. Βαθύτερα, ὑπάρχει ἡ ἀόριστη μορφή, τὸ νεραϊδικὸ κ' ἀπιστο πλάσμα τῆς φαντασίας καὶ τῆς ψυχῆς του, ποὺ ὅσο δὲ μπορεῖ νὰ τὸ κρατήσει τόσο καὶ τὸ ἐπαινεῖ. Εἶνε τὸ αἰώνιο χιμαιρικὸ του κυνήγημα πίσω ἀπ' τὴν ἀσύλληπτη εὐδαιμονία, τὸ ἴδιο τὸ κυνήγημα τῆς ὑπαρξῆς ἀνάμεσα στὰ σύγνεφα τῆς δυστυχίας.

Ὁ κ. Αἰμ. Χουρμούζιος φρόντισε στὸ 1939 καὶ τυπώθηκε ὁ πρῶτος τόμος τῶν «Ἀπάντων» τοῦ Φιλύρα μὲ τὴν ἀξιόλογο κριτικὴ εἰσαγωγή του. Τὴν προσπάθεια αὐτὴν ὁ κ. Χουρμούζιος τὴ χαρακτηρίζει «πράξη δικαιοσύνης πρὸς τὸν ποιητὴ». Ἡ σημερινὴ δημοσίευση τοῦ «Μύρου Παρθενιάς» ἄς θεωρηθεῖ ἕνα σιωπηλό, μὰ βαθιὰ πικραμένο, μνημόσυνο ἑνὸς νέου φίλου τοῦ ποιητῆ, ποὺ μ' αὐτὸ θέλει νὰ ράψει τὸ νοπὸ ἀκόμα τάφο του—ἐκεῖνο τὸ γαλήνιο δειλινὸ τοῦ θανάτου, ποὺ λύτρωσε τὸ Φιλύρα ἀπ' τὰ δεσμὰ τῆς ἀρρώστιας καὶ τὸν πέρασε στὴν ἀθανασία...

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Φρίξου Τζιόβα :

«Ἐντελθαίς» (ποιήματα)

Μιά λεπτότητα καὶ μιὰ εὐαισθησία καλύτερης ποιότητος χαρακτηρίζει τὰ λιγοστὰ ποιήματα τῶν «Ἐντελθαίς» τοῦ κ. Τζιόβα. Ἔχουν κάτι ἀόριστος μουσικὸς προσκίσεις εἰς στίχοι του, ἰδίως ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπ' τὸ διακοσμητικὸ φόρτο τοῦ ἐξωτισμοῦ. Μιά ποίηση χωρὶς βάρος, χωρὶς θέμα, ἀέρινη, θελκτικὴ, ποὺ ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τῆς τρυφερότητος καὶ τῆς ἀνότητος. Σχεδιάσματα νοσταλγίας διάχυτης γιὰ κάποια ἀβέβαια πρόσωπα, αἰσθήματα ἀστάθμητα γιὰ κάποιες μορφὲς χιμαιρικές, ποὺ πέρασαν σὰν ὄνειρο.

Ἔνα τέτοιο πρῶν
Πάνε χρόνια
πίσω ἀπ' τὸ ψηλὸ βουνὸ
πῆγε μὲ τὰ χελιδόνια.

Θάνατι πολὺ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴ μουσικὴ ὁ κ. Τζιόβας, ὅλα τὰ στοιχεῖα τῶν ποιημάτων του εἶναι μουσικά. Ἀπὸ τοὺς τίτλους ὡς τὸν τελευταῖο στίχο θυμίζουν ἐκεῖνες τίς τόσο χαριτωμένες, τόσο πονεμένες μὰ ὡστόσο ἀνάλαφρες φράσεις τοῦ Μότσαρτ, ἢ τοῦ Σούμπερτ ποὺ σοῦ δίνουν τὴν πῶ δαντελῆτα καὶ τὴν πὸ στιγμιαία κ' εὐθραυστὴ ἀπόλαυση.

Καὶ πόσο λιτός, πόσο συγκρατημένος, θάλεγα ἀριστοκρατικὸς στὴν ἐκφραση τῆς χαρᾶς, τῆς νοσταλγίας, τοῦ πόθου, ἢ τῆς θλίψης εἶναι ὁ στίχος τοῦ κ. Τζιόβα, ὅταν θὰ μιλήσει γιὰ κάποιες ὑπάρξεις ποὺ τὸν συγκίνησαν καὶ ποὺ θὰ πᾶρουν μέσα στους στίχους του τὴ μορφή ἰδανικῶν.

Καὶ πόση χάρι βεργλαϊνικὴ σὲ

μερικὰ ποιήματά του ὅπως αἴφνης στὸ «πρῶνόν», στὸ «ἐαρινὸ» ἢ στὴ «Σονάτα», ποὺ γιὰ μένα εἶναι τὰ καλύτερά του.

Εἶχε βλέμμα ὑγρὸ, γλυκὸ
κεντημένο κρινελίνο
μὲ μαστίγιο καὶ λευκὸ
τὸ τεράστιο κεπελλίνο.

«Πρῶνόν»

Κάτω ἐδῶ σὲ χαμομήλι
ἐκοιμήθη ἐλαφρὰ
τὰ ἐλεύθερα νερά
τὴν ἀγάπησαν στὸ δεῖλι.

«Ἐαρινόν»

Τὸ μάτι μου ὑγρὸ σὲ σχεδιάζει
σχεδίο λεπτὸ στὰ νέφη ἐπάνω
τὴν εὐαισθησία σου θαρθεῖς νὰ
τὴν ὦρα ποὺ στὸν κᾶπο μας χα-
(ραίνει...)

Εἶναι ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἔσως νέους ποιητὲς μας ὁ κ. Τζιόβας ἢ πρῶτῃ του ποιητικῇ συλλογῇ εἶναι ἀναμφισβήτητα μιὰ δασὴ ποίησης γιὰ τὴν ἐποχὴ μας.

Τ. Σ.

ΘΑΝΟΥ ΔΩΡΟΥ :

«Βρασμοὶ Ψυχῆς»

(Εὐθυμογραφήματα)

Προηγούμενη πνευματικὴ ἐργασία τοῦ κ. Θάνου Δώρου εἶχα διαβάσει σκόρπια σὲ μερικὰ ἐλαφρὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ, ποὺ δημοσίευαν στίχους καὶ πεζὰ του τραγούδια. Οἱ «Βρασμοὶ Ψυχῆς» του, τὸ ἀντιστάθμισμα, ἀπροσδόκητο ὁμολογῶ, τῆς ὅλης λυρικῆς του προσπάθειας, εἶνε τὸ μοναδικὸ Ἠλεικὸ Βιβλίον τοῦ περασμένου χρόνου, ποὺ στάθηκε γιὰ τὰ γράμματα τῆς ἐπαρχίας μας ὁ πῶ ἀ-

γενος.

Ὁ κ. Δῶρος προσπαθεῖ σὲ μερικὲς σελίδες νὰ γελάσει καὶ νὰ κάμει καὶ τοὺς ἀναγνώστες του νὰ γελάσουν ἢ, τοῦλάχιστο, νὰ εὐθυμήσουν, μ' ὄλο του τὸ μόχθο ὅμως δὲν κατορθώνει νὰ ἱκανοποιήσει τὴν πρόθεσή του. Κι' ὄχι μόνο, γιατί δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ὁμοιομορφία τοῦ εἶδους, ταλαντευόμενος ἀνάμεσα στὸ μονόλογο, στὸ χρονογράφημα, τὴν εὐθυμολογία, τὴν πρόχειρη ἐκθεση καὶ τὸ ρομαντικὸ πεζογράφημα, ἀλλὰ καὶ γιατί, φαίνεται, δὲν διαθέτει τόσο πνεῦμα καὶ τόση σατυρικὴ πνοή ὅσα θὰ χρειαζόνταν γιὰ νὰ εἰρωνευτεῖ, ν' ἀναγαλιάσει, καὶ νὰ διδάξει.

Ἐδῶ κ' ἐκεῖ, βέβαια, κρύβεται μιὰ πικρόχολη σκέψη, μιὰ δεικτικὴ φράση, ἕνα ὄριμο κοινωνικὸ συμπέρασμα, κάτι σὰ σύμπλεγμα σάτυρας καὶ λυρισμοῦ. Σ' αὐτὰ τὰ λίγα σημεῖα βρίσκω τὸν παρατηρητὴ, τὸν ἐπαναστάτη, τὸν κομιχογράφο, τὸν ἀνθρωπο, ποὺ πασχίζει ν' ἀποκαλύψει τὰ σημερινὰ κοινωνικὰ τραγὰ, τὴ βαθύτερη ἀθλιότητα τοῦ κόσμου, τὴν τυποποίηση, τὸ ψέμμα. Περισσότερο ὅμως ὑπάρχουν κατάφορα ἀδικεῖς κ' ἀνθάλαρες σκέψεις κ' ἐπικίνδυνα συμπεράσματα, ἕνας κνεῶνας κ' ἕνα ξεχείλισμα, ποὺ δὲν ταιριάζει παρὰ μόνο σὲ κακὴ λυρικὴ ἀπολογία ἢ συρρεαλιστικὸ παραλήρημα.

Κι' ὅμως ὁ κ. Δῶρος γράφει ποιήματα. Μπορεῖ νὰ δοκιμάσει σ' αὐτὰ τὴν τύχη του.

Τ. Δ.

Ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις τοῦ πρώτου
βιβλίου τοῦ κ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ—ΚΟΥΛΗ ΚΑΠΟΓΙΑΝΝΗ

Σ Κ Ο Ρ Π Ι Α

Φ Υ Λ Λ Α

Τυπογραφεία Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας